

УДК 39:314.15(477.82)(09)

Оксана Мартинюк*

МІГРАЦІЇ ПЛЕМЕН В ЕТНІЧНІЙ ІСТОРІЇ ЗАХІДНОПОЛІСЬКО-ВОЛИНСЬКОГО РЕГІОНУ (I тис. до н.е. — перша чверть II тис.)

В статті висвітлюється різнобічний вплив міграцій племен на етногенетичні процеси в Західнополісько-волинському регіоні з латенського періоду по Раннє Середньовіччя. Різні напрями впливів цих зовнішніх і внутрішніх міграцій не етногенетичні процеси класифіковано на різні типи.

Ключові слова: зовнішні міграції іміграційного виду, внутрішні міграції, зовнішні міграції еміграційного виду, прямий вплив, безпосередній вплив, опосередкований вплив.

Західнополісько-волинський регіон (Західне Полісся і Західна Волинь) цікавий з історико-етнологічного та археологічного погляду, оскільки ця територія в латенсько-римську епохи і ранньосередньовічні часи була зоною активних етногенетичних процесів і особливо це стосується середньолатенсько-пізньоримського періодів. Одним із найголовніших факторів, який викликав ці процеси, були потужні зовнішні і внутрішні міграції племен. Метою статті є висвітлення різнобічного впливу міграційних процесів племен на етногенетичні процеси в Західнополісько-волинському регіоні, які відбувались на його території в латенсько-римську епохи і в Ранньому Середньовіччі.

Носіями зовнішніх міграцій іміграційного виду були прийшли поморсько-підкльошеві, пшеворські (перша і друга хвилі), вельбарські племена, авари, західні слов'яни з польських земель. Носіями еміграційного виду зовнішніх міграцій були празькі, райковецькі та вельбарські племена. Внутрішні міграції представлені носіями милоградської, зарубинецької культур, склавінами та ін. Оскільки переселенські хвилі племен котились в цей регіон в різні історичні періоди, то завжди виникала ситуація, при якій одні прийшли племена контактували теж із прийшлими, що переселялись сюди в більш ранні часи. Свідчення про міграційні процеси племен відображені в писемних джерелах та в різних наукових працях. Зокрема, вчений Л. Залізняк пише про прихід на Українське Полісся, Волинь (і Прикарпаття) близько 2 тис. років тому носіїв поморської культури, германців, що представляли пшеворську культуру і готів — носіїв вельбарської культури¹.

* Оксана Мартинюк — старший референт Центру «Українознавство», Товариство «Знання» України, Olgas@ipnet.kiev.ua.

¹ Залізняк Л.Л. Від склавинів до української нації. — К.: Бібліотека українця, 2004, с. 24.

В латенський і римський періоди домінували зовнішні міграції іміграційного виду, що котилися на цю територію із заходу — із регіону Південна Балтія (північна частина польських, німецьких земель та ін.), а в ранньосередньовічні часи еміграційного (переселення племен з цього регіону за межі України). Значна кількість внутрішніх міграцій відбувалась у латенсько-римську епохи. Всі ці названі міграційні процеси відіграли надзвичайно важливу роль в етнотворчих процесах Західнополісько-волинського регіону. Всі зовнішні міграції іміграційного виду з Південної Балтії і частина внутрішніх в латенсько-римську епоху, а також зовнішня міграція авар у Ранньому Середньовіччі, внаслідок їх потужного характеру, відзначились дуже сильним впливом на етногенетичних процесах в цьому регіоні, на що вказують археологічні та історичні дані. В Ранньому Середньовіччі, за виключенням переселення авар, в цей регіон не здійснювались потужні зовнішні міграції іміграційного виду, а відбувались не дуже значні інфільтрації іноетнічних груп в середовище місцевого населення. Спочатку слід висвітлити зовнішні міграції іміграційного виду та внутрішні міграції. Зовнішні міграції еміграційного виду будуть охарактеризовані пізніше. Загалом переселення етнокультурних спільнот в Західнополісько-волинський регіон по різному впливали на етногенетичні процеси на його території.

На основі типологічного методу різні напрями впливу зовнішніх міграцій іміграційного виду та внутрішніх міграцій класифіковано на три типи: 1. Прямий вплив; 2. Безпосередній вплив; 3. Опосередкований вплив. Хоча, на перший погляд, формулювання «прямий вплив» і «безпосередній вплив» близькі за значенням, між ними є різниця. Формулювання «прямий вплив» застосоване у значенні «близький», а «безпосередній вплив» — у значенні «найближчий». Всі зовнішні міграції іміграційного виду в середньолатенсько-пізньоримський період з Південної Балтії відзначились прямим та безпосереднім впливами на етногенетичних процесах в Західнополісько-волинському регіоні.

Носії поморсько-підкльошевої, пшеворської та вельбарської культур, за історичними та археологічними даними, переселились в Західнополісько-волинський регіон в різні часи (із середньолатенського по пізньоримський період). В I половині Раннього Середньовіччя Західнополісько-волинський регіон перебував під впливом зовнішньої міграції авар, а в II періоді Раннього Середньовіччя на його територію переселились деякі групи західнослов'янського населення з польських земель (після походу польського короля Болеслава I), що впливає з історичних та археологічних даних дослідників.

Слід назвати й внутрішні міграції, до яких віднесені й ті, що походили з інших українських земель і вплинули на етногенетичні процеси в Західнополісько-волинському регіоні. Носії милоградської культури (очевидно в латенський період) з поліської території мігрували на Волинь, розширивши, таким чином, свій ареал². В I ст., за даними В. Барана, в різних регіонах України здійснювались міграції носіїв пшеворської, липицької культур та сарматів в

² Археологія України. Курс лекцій: Навч. посібник / Л.Л. Залізняка, О.П. Моця, В.М. Зубар та ін.; за ред. Л.Л. Залізняка. — К.: Либідь, 2005, с. 251.

різних напрямках³. Ці пересування племен були одним із найголовніших факторів впливу на подальше існування зарубинецької етнокультурної спільноти. Їх рух викликав іншу внутрішню міграцію — переселення частини носіїв зарубинецької культури із Прип'ятського Полісся на Верхнє Подністрів'я. В цей історичний період носії зарубинецької культури мігрують також на захід у пшеворський ареал. В пізньоримський період зубрицькі племена під тиском вельбарських племен переселились із Західнополісько-волинського регіону на інші українські землі. Пізніше в цей регіон прийшли склавіни, які походять з ареалу черняхівської культури.

Слід більш детально охарактеризувати вищезгадані три типи впливів на етногенетичні процеси (прямий, безпосередній та опосередкований) зовнішніх міграцій іміграційного виду та внутрішніх міграцій. Зовнішні міграції еміграційного виду будуть висвітлені далі.

Прямий вплив: зовнішні міграції носіїв археологічних культур спричиняли переселення (а можливо й перегруповання) племен в Західнополісько-волинському регіоні, витісняючи їх з обжитих місць на інші землі; ці переселенські процеси були одним із найголовніших чи головним фактором руйнування етнокультурних спільнот. Це все зумовлено їх потужним і масовим характером. Внаслідок внутрішніх міграцій зменшувалась кількість населення на тій території, звідки здійснювалось переселення, а в одному випадку носії археологічної культури (зубрицької) у повному складі залишили цей регіон. Внутрішні міграції племен також спричиняли руйнування етнокультурних спільнот. На етногенетичних процесах на цій території відзначились внутрішні міграції й з інших українських земель.

Оскільки прийшли пшеворські племена зайняли землі, де в більш ранні часи існували лише поморсько-підкльошеві пам'ятки⁴, це може свідчити про витіснення, але не повне, часткове, носіями пшеворської культури поморсько-підкльошевого населення з обжитих місць. Внаслідок зовнішньої міграції вельбарських племен всі зубрицькі племена до р. Горинь (чи можливо майже всі) переселились за межі цього регіону.

Внутрішні міграції носіїв пшеворської, липицької культур і сарматів зумовили переселення частини носіїв зарубинецької культури із Прип'ятського Полісся на Верхнє Подністрів'я. Внутрішня міграція зарубинців у пшеворський ареал спричинила розселення вже змішаного пшеворсько-зарубинецького населення на території Волині.

Міграція носіїв поморсько-підкльошевої культури стала однією із найголовніших причин руйнування милоградської етнокультурної спільноти в цьому регіоні і про це, зокрема, свідчить накладання поморсько-підкльошевих пам'яток на милоградські, про що пише Д. Козак⁵ і що говорить про масове їх

³ Баран В.Д., Баран Я.В. Походження українського народу — К.: ІМФЕ ім. Рильського. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського, 2002, с. 43.

⁴ Козак Д.Н. Етнокультурна історія Волині. — К.: Наук. думка, 1992, с. 131.

⁵ Там само, с. 131.

переселення в милоградський ареал. На місці милоградської культури виникла зарубинецька (Прип'ятсько-поліський локальний варіант). Міграційна хвиля носіїв пшеворської культури стала одним із найголовніших руйнівних факторів для поморсько-підкльошевої етнокультурної спільноти, внаслідок чого вони зайняли її землі (ввібравши частину поморсько-підкльошевого населення). В пізньоримський період зубрицьку етнокультурну спільноту зруйнувала вельбарська і заселила її територію до р. Горинь. В I періоді Раннього Середньовіччя головною причиною руйнування Дулібського союзу племен була зовнішня міграція авар, на що вказують історичні джерела («Повість врем'яних літ») та археологічні дані В. Барана, про які пише Л. Залізняк, зокрема, це наявність аварських наконечників стріл на попелищі фортеці в городищі Зимному, яке вважається племінним центром дулібів⁶.

Вищезгадані внутрішні міграції носіїв пшеворської, липицької культур і сарматів були одним із найголовніших факторів руйнування і розпаду зарубинецької етнокультурної спільноти, оскільки вони справили на неї тиск своїм рухом. Внаслідок переселення частини носіїв зарубинецької культури із Прип'ятського Полісся на Верхнє Подністров'я виникло розпорошення і зменшення кількості зарубинецького населення на поліських землях й, зокрема, в цьому регіоні, що також викликало розпад зарубинецької культури. Але із вищезказаного випливає, що на це зменшення і розпорошення населення вплинули й попередні переселенські рухи пшеворських, липицьких племен і сарматів. Загалом міграції цих племен відзначились масштабним впливом на руйнуванні зарубинецької етнокультурної спільноти (що охоплювала різні українські території), а вищезгадане переселення поліського зарубинецького населення на Верхнє Подністров'я — більш вузьким, регіональним, хоча і досить значним. Внутрішня міграція частини носіїв зарубинецької культури (після її розпаду) в західному напрямку (в ареал пшеворської культури) була однією із найголовніших причин розпаду пшеворської етнокультурної спільноти. До прямого впливу на етногенетичні процеси внутрішньої міграції зубрицьких племен відноситься їх масове переселення за межі цього регіону, що зумовило повну (чи майже повну) їх відсутність на його території, знищення процесу етногенезу східних слов'ян, руйнування зубрицької етнокультурної спільноти. До цього призвела й зовнішня міграція носіїв вельбарської культури, на чому вже наголошувалось.

Під безпосереднім впливом зовнішніх міграцій іміграційного виду і внутрішніх міграцій маються на увазі близькі етногенетичні контакти племен, зумовлені переселенськими процесами. Носії прийшлих поморсько-підкльошевої та пшеворської культур об'єднувались, змішувались із населенням в Західно-полісько-волинському регіоні, внаслідок чого виникали перегруповання племен, а також брали участь у формуванні місцевих етнокультурних спільнот. Поморсько-підкльошеві племена увібрали частину носіїв милоградської культури. Пшеворські племена поглинули групи носіїв поморсько-підкльошевої

⁶ Залізняк Л.Л. Від склавинів до української нації. — К.: Бібліотека українця, 2004, с. 97.

культури. Внаслідок тісних етногенетичних контактів прийшлих і місцевих племен виникали різні асиміляційні процеси. Особливістю вельбарської міграції є те, що змішування племен та асиміляційні процеси відбувались в середовищі її етнокультурної спільноти. В поморсько-підкльошевих могильниках найбільшу кількість поховань складають ямні трупоспалення — 36%, які притаманні для милоградської культури, а на основній території їх поширення (Польща) ямні трупоспалення мають біля 7%, про що свідчать археологічні дані В. Шкоропода і що вказує на поглинання носіями поморсько-підкльошевої культури частини милоградського населення⁷. За даними Д. Козака, в кожному новому культурному явищі на цій території обов'язково прослідковується ряд елементів попереднього⁸. Це все свідчить про близькі етнокультурні та етногенетичні контакти названих племен. Авари не змішувались з місцевим празько-корчацьким населенням, про що буде сказано далі. Правдоподібно, що прийшли групи західнослов'янського населення (після походу польського короля Болеслава I (Хороброго) в 1019 р.), які в ранньосередньовічні часи мігрували в Західнополісько-волинський регіон з польських земель, змішались із місцевим. Про це може свідчити масове скупчення есоподібних скроневих кілець (жіночі прикраси) на Волині, яке займає там суцільну територію. Вони зафіксовані в поховальному інвентарі волинян. Наукові дані польського дослідника Р. Якимовича вказують на наявність великих пунктів розповсюдження цих прикрас на Волині. За даними В. Седова, есоподібні скроневи кільця були широко розповсюджені у західних слов'ян і основний їх ареал — територія колишньої Чехословаччини і Польщі⁹.

Переселення носіїв зарубинецької культури в західну частину Західнополісько-волинського регіону (внутрішня міграція) зумовило їх об'єднання та змішування із пшеворськими племенами, тісні етногенетичні контакти та асиміляційні процеси. Про це свідчать археологічні дані дослідників, зокрема, пшеворські елементи в зарубинецьких пам'ятках і зарубинецькі у пшеворських. Д. Козак пише про симбіоз пшеворських та зарубинецьких племен¹⁰.

Всі прийшли носії археологічних культур з Південної Балтії в латенськоримську епохи брали участь у створенні етнокультурних спільнот в Західнополісько-волинському регіоні: поморсько-підкльошеве населення стало однією із етнічних основ зарубинецької етнокультурної спільноти. В. Баран пише про наявність в ній компонентів попередніх культур, одним із яких був поморсько-підкльошевий¹¹. Пшеворські племена разом із носіями зарубинецької культури (а на Верхньому Подністров'ї й липицької) сформували зубрицьку етнокульту-

⁷ Шкоропод В. Погребальный обряд племен поморско-кляшевой культуры на Волини во II половине I тыс. до н.э. 2000. Оформление В.Е. Еременка, 2001.

⁸ Козак Д.Н. Етнокультурна історія Волині. — К.: Наук. думка, 1992, с. 4.

⁹ Седов В.В. Восточные славяне в VI–XIII вв. — М.: Наука, 1982, с. 100.

¹⁰ Козак Д.Н. Етнічна історія Волині й Галичини... Археологічні дослідження Львівського університету. — Вип. 8. — 2005, с. 322–345.

¹¹ Баран В.Д., Баран Я.В. Походження українського народу — К.: ІМФЕ ім. Рильського (Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського), 2002, с. 251.

турну спільноту¹². Отже, в зубрицькій етнокультурній спільноті присутній й поморсько-підкльошевий прийшлий етнічний компонент, який був однієї із складових частин зарубинецького етнокультурного ареалу. Змішана вельбарсько-черняхівська етнокультурна спільнота на півдні Західної Волині (Баївська група) була створена носіями вельбарської культури і за участю населення невідомого етнічного походження із сарматськими рисами культури. Про змішаний характер її етнічного складу пише, зокрема, Д. Козак¹³. В ранньосередньовічні часи прийшли племена із Південної Балтії не були потужними етнічними основами створення етнокультурних спільнот — празької і райковецької, як це було в середньолатенсько-пізньоримський періоди. В часи існування цих археологічних культур прийшло населення із заходу лише вливалось в їх етнічне середовище. Вищезгадані факти свідчать, що на виникнення зубрицької етнокультурної спільноти вплинула й внутрішня міграція носіїв зарубинецької культури.

Після переселення в Західнополісько-волинський регіон склавіни об'єдналися із слов'янським населенням більш східних і південних українських земель і в результаті цієї консолідації була створена празька етнокультурна спільнота, що свідчить про безпосередній вплив їх внутрішньої міграції на цей етнооб'єднувачий процес.

Загалом слід зазначити, що в різних випадках співпадають наслідки дій зовнішніх і внутрішніх міграцій. Носії милоградської культури, що переселились на Волинь, змішалися там із поморсько-підкльошевими племенами. Про їх змішування свідчать вищезгадані дані стосовно ямних трупоспалень в поморсько-підкльошевих могильниках. З цього випливає, що на ці процеси вплинули зовнішня міграція поморсько-підкльошевих племен і внутрішня міграція носіїв милоградської культури. Із вищесказаного можна зробити висновок, що безпосередній вплив на формування зубрицької етнокультурної спільноти мали як зовнішня, так і внутрішня міграції.

Тепер слід охарактеризувати опосередкований вплив зовнішніх міграцій іміграційного виду і внутрішніх на етногенетичні процеси в Західнополісько-волинському регіоні. Опосередкований вплив, на відміну від двох попередніх, передбачає не прямі контакти племен, а побічний вплив на етногенетичні процеси. До міграцій на інші території й, зокрема, в Західнополісько-волинський регіон, поморсько-підкльошеві, пшеворські, вельбарські племена та авар змушували різні фактори: природно-екологічний, демографічний та економічний, викликаючи погіршення умов їхнього життя. Тому ці всі фактори опосередковано позначились на етногенетичних процесах в цьому регіоні, оскільки саме вони викликали ці зовнішні міграції. Але крім них існували чинники опосередкованого впливу, що виникали вже на українській території.

Внаслідок опосередкованого впливу зовнішньої міграції вельбарських племен на етногенетичні процеси в Західнополісько-волинському регіоні стало неможливим здійснення етногенезу східних слов'ян на цій території після його

¹² Козак Д.Н. Етнокультурна історія Волині. — К.: Наук. думка, 1992, 132.

¹³ Козак Д.Н. Етнокультурна історія Волині. — К.: Наук. думка, 1992, с. 102–103.

знищення впродовж всього пізньоримського періоду — аж до заселення її склавинами. До інших видів опосередкованого впливу цієї міграції відноситься: етнічна та етнокультурна відірваність цього регіону від тих земель, де проходив етногенез східних слов'ян й, зокрема, склавинів, оскільки цю територію займали германські вельбарські племена; масове заселення цього регіону вельбарськими племенами було передумовою виникнення вельбарсько-черняхівських культурних пам'яток, що сформувались на їх основі.

Вторгнення авар призвело до ослаблення зв'язків між слов'янськими племенами і однакові до цього культурні пам'ятки на південь від Прип'яті відособились у західну і східну групи. На заході у дулібів це призводить до виникнення культурних пам'яток типу Головно, Дуліби, Перевали, а на сході у древлян — культурних пам'яток типу Хотомель і Бабка¹⁴. Можна зробити висновок, що дуліби Західнополісько-волинського регіону поступово переросли у волинян. Отже, вторгнення авар опосередковано вплинуло на відособлення слов'ян цього регіону від більш східного слов'янського населення і на їх консолідацію у волинян. Хоча міграція авар стала головним фактором руйнування Дулібського союзу племен, місцеве населення не покинуло цей регіон, не було розпорошене. Його етнічна та етнокультурна цілісність (мова йде лише про цей регіон) не була знищена. Але була зруйнована його етнічна та етнокультурна спільність з більш східними поліськими землями.

Серед внутрішніх міграцій опосередкованим впливом на етногенетичних процесах в Західнополісько-волинському регіоні відзначилось переселення зубрицьких племен. Зокрема, внаслідок цієї міграції стало неможливим продовження етногенезу східних слов'ян в цьому регіоні після його зруйнування впродовж всього пізньоримського періоду, доки тут не розселились склавини. Цим процесам опосередковано перешкодила й зовнішня міграція вельбарських племен, про що вже було сказано.

Зовнішні міграції еміграційного виду (за виключенням переселення на Захід носіїв вельбарської культури) в Ранньому Середньовіччі (стосовно зовнішніх міграцій еміграційного виду латенсько-римської епох існує дуже мало наукових даних), з одного боку, не мали потужного і різноманітного впливу на етногенетичні процеси саме в цьому регіоні, а з іншого боку, відіграли в них важливу роль. Зокрема, вони не викликали значних пересувань чи перегрупувань племен, витіснення їх на інші території, значної зміни складу населення — всього того, що відбувалось на його землях в латенсько-римську епохи (що було зумовлено потужними зовнішніми міграціями іміграційного виду). Таким чином відсутність всіх цих названих процесів була однією із найголовніших причин прямого переростання праякої етнокультурної спільноти в райковецьку.

Всі ці зовнішні міграції еміграційного виду відзначились дуже обмеженим впливом на етногенетичних процесах в цьому регіоні, що отримав найменування «прямий». Зокрема, потужні міграційні хвилі носіїв праякої та райковецької культур на територію Білорусі викликали відтік і зменшення чисельності населення в Західнополісько-волинському регіоні, що, внаслідок цього, не брало

¹⁴ Кухаренко Ю.В. Средневековые памятники Полесья. — М.: 1961, с 10.

участь в етногенезі українського етносу в цьому регіоні. Через ці переселенські процеси зменшувалась кількість слов'ян на цій території — основних носіїв формування українців у цьому регіоні.

Але за словами В. Барана, велике розселення слов'ян, яке відбувалось у V–VII ст., стало основою для їх перерозподілу на східних, західних і південних, започаткувавши подальшу диференціацію в межах кожної із названих груп. У VIII–IX ст. не існувало східної, західної та південної слов'янської етнічної спільності, а були східні, західні і південні слов'янські племена або їх союзи¹⁵.

Ці факти свідчать про важливу роль зовнішніх міграцій еміграційного виду носіїв празької та райковецької культур в етногенезі слов'ян на території України і, зокрема, в Західнополісько-волинському регіоні, а також в етногенезі інших слов'янських народів. Отже, цю важливу роль слід розглядати в масштабі всіх українських земель, де проживали слов'яни, та всіх слов'янських народів, а не лише в межах Західнополісько-волинського регіону.

У Ранньому Середньовіччі із Західнополісько-волинського регіону здійснювались потужні міграційні хвилі племен (носіїв празької і райковецької культур) в північному напрямку на білоруські землі. Прийшли слов'яни з цієї території взяли участь у формуванні білоруського племені дреговичів, про що пише, зокрема, Л. Залізник¹⁶.

В більш ранні часи, зокрема, наприкінці пізньоримського періоду, відбулась зовнішня міграція вельбарських племен на Захід, що дуже значною мірою відрізняється за впливом на етногенетичні процеси в цьому регіоні від переселень празьких і райковецьких племен. Це викликано тим, що переселення вельбарських племен мало масовий характер. Внаслідок цього значні території цього регіону залишились вільними, що дало можливість заселити його слов'янам з більш південних українських земель. Згідно даних Л. Залізняка, носії вельбарської культури (та пшеворське населення) взяли участь у формуванні празької культури¹⁷. Тут йде мова про те вельбарське населення, яке залишилось на цій території.

Різні види впливу цієї міграції на етногенетичні процеси класифіковано на прямий, опосередкований та безпосередній. Її прямий вплив аналогічний прямому впливу внутрішніх міграцій, а безпосередній — безпосередньому впливу зовнішніх міграцій іміграційного виду та внутрішніх міграцій.

Прямий вплив: внаслідок масового переселення вельбарських племен була зруйнована вельбарська етнокультурна спільнота і на цій території залишилась незначна кількість вельбарського населення. Опосередкований вплив цієї міграції на процеси етнотворення пов'язаний із переселенням на цю територію склавинів. Зокрема, заселення склавинами цього регіону стало можливим внаслідок масового переселення звідси вельбарських племен. Внаслідок цього

¹⁵ В. Баран, Я. Баран. Походження українського народу. 2002, с. 204.

¹⁶ Залізник Л.Л. Від склавинів до української нації. — К.: Бібліотека українця, 2004, с. 98.

¹⁷ Залізник Л.Л. Від склавинів до української нації. — К.: Бібліотека українця, 2004, с. 70–71.

зовнішня міграція вельбарських племен опосередковано вплинула й на консолідацію склавів, що заселили цей регіон, та слов'янського населення інших українських земель в єдину празьку етнокультурну спільноту і на відновлення етногенезу східних слов'ян на його території. Участь того вельбарського населення, яке залишилось на цій території, у формуванні празької етнокультурної спільноти, що було асимільоване склавінами, і яке зіграло в цьому процесі другорядну роль, свідчить про безпосередній вплив цієї зовнішньої міграції на етногенетичні процеси. Загалом всі ці факти вказують на потужний вплив зовнішньої міграції еміграційного виду вельбарських племен на етнотворчі процеси в Західнополісько-волинському регіоні.

Все вищесказане свідчить про дуже різні прояви впливу вищезгаданих міграцій племен на етногенетичні процеси в Західнополісько-волинському регіоні і вони викликали різні етновизначальні історичні події на його території. Загалом в цьому регіоні, як і на інших українських землях, відбувався етногенез українців, на який вплинули вищезгадані зовнішні і внутрішні міграції племен. Зовнішні міграції вельбарських племен (імміграція та еміграція) та внутрішня міграція склавів кардинально змінювали історію етногенезу слов'ян в Західнополісько-волинському регіоні, що впливає із вищесказаного. Вищезгадані факти стосовно зовнішньої міграції еміграційного виду вельбарських племен та внутрішньої міграції склавів свідчать про потужний вплив великого переселення народів, яке розпочалось в IV ст. і одним із розгалужень якого було велике розселення слов'ян, на етногенетичні процеси в цьому регіоні.

Загалом в латенсько-римську епохи етногенетичні процеси в Західнополісько-волинському регіоні відбувались в умовах потужної дії зовнішнього фактора (зовнішніх міграцій із заходу). А в Ранньому Середньовіччі цей регіон став тим зовнішнім фактором, що відзначився потужним впливом на етногенетичних процесах за межами українських земель.

МИГРАЦИИ ПЛЕМЕН В ЭТНИЧЕСКОЙ ИСТОРИИ ЗАПАДНОПОЛЕССКО-ВОЛЫНСКОГО РЕГИОНА (I тыс. до н.э. — первая четверть II тыс.)

Оксана Мартынюк (старший референт Центра «Украиноведение»,
Общество «Знание» Украины, Olgas@ipnet.kiev.ua)

В статье освещается разнообразное влияние миграций племен на этногенетические процессы в Западнополесско-волынском регионе с латенского периода по Раннее Средневековье. Разные направления влияний этих внешних и внутренних миграций на этногенетические процессы классифицированы на разные типы.

Ключевые слова: *внешние миграции имиграционного вида, внутренние миграции, внешние миграции эмиграционного вида, прямое влияние, непосредственное влияние, опосредственное влияние.*

**MIGRATIONS OF TRIBES IN ETHNIC HISTORY IN THE REGION
WESTERNPOLISSYA-VOLHYNIA
(I of thousand to to a.d. — the first fourth of II thousand)**

Oksana Martynyuk (the senior referent of Center «Ukraineknowledge»,
Society is «Knowledge» of Ukraine (Olgas@ipnet.kiev.ua))

In the article lights up various influence of migrations of tribes on etnogenetic processes in region Westernpolissya-volhynia from a period of laten for Early dark Ages. Different direction of influences of these external and internal migrations to the etnogenetic processes of are classified on different types.

Keywords: *external migrations of immigration type, internal migrations, external migrations of emigrant type, direct influence, quite near influence, mediated influence.*